

**Семей қаласының шәкәрім атындағы мемлекеттік
Үниверситет**

Педагогикатфакултеті

Пән: Полифония

Тақырып: Музыкалық шығармаларды талдау
тәсілдері

Су тасушы қыз

Орындаған: Өндірқан Амангүл

Тексерген: Сейтқазы Оразғали Жүнісбекұлы

АННОТАЦИЯ

- 1.Тарихи-мазмұнды талдау
- 2.Музыкалық-теориялық талдау
- 3.Вокалды-хор талдау
- 4.Орындаушылық талдау

Тарихи-мазмұнды талдау

«СУ ТАСУШЫ ҚЫЗ» шығарманың сөзі Н.Шәкеновтікі, музыкасы Б.Байқадамовтікі

Шәкенов Нұтфолла (1928-1983)

Ақын Нұтфолла Шәкенов 1928 жылы 1 ақпанда Павлодар облысы, Ермак ауданы № 9 ауылында (қазіргі Ақсу ауданы Қ.Қамзин совхозы) дүниеге келді.

Балалық шағы Семей облысы Абралы (қазіргі Абай) ауданында өтті.

1943 жылы Қазақ Мемлекеттік университетінің дайындық курсынан, одан соң тіл әдебиеті факультетін бітірді.

Университетте оқи жүріп «Социалистік Қазақстан» газетінде әдеби қызметкер және «Пионер» журналында бөлім меңгерушісі болып істейді.

1948 - 1949 жылдары Қызылорда педагогикалық институтында аға оқытушы.

1949 - 1953 жылдар аралығында Қазақ радиосы, Әдеби-драма хабарлары бөлімі бас редакторы, ал 1953 - 1955 жылдары «Қазақстан пионері» газетінің жауапты хатшысы қызметтерін атқарды.

1958 - 1961 жылдары Москвада Жазушылар Одағы жанындағы жоғарғы әдеби курсында оқиды.

Нұтфолла Шәкенов өлеңдері 1944 жылдан бастап республикалық және Москвадан шыққан басылымдарда шығып тұрды. Ақынның алғашқы өлеңдер жинағы «Біздің жыр» 1949 жылы жарық көрді. Бұл кітапқа Отан, еңбек адамдарының ерлік істері жайындағы лирикалық өлеңдер енген.

Нұтфолла Шәкеновтың соңғы жылдарда көбірек шұғылданған тақырыбы Байкал-Амур магистралінің құрылысы еді. Осы тақырыпқа оңдаған очерк, мақала, өлеңдер жазған. «Байкал», «Мен көрген қарындас», «Би алаңы», «Бам гүлдері» және т.б. бар.

Нұтфолла Шәкенов 1950 жылдан Жазушылар Одағының

Ақын Н. Шәкеновтің сөзіне жазылған Әндер

«Бейбітшілік сақталады» муз. Ә. Еспаевтікі

«Ақ мақта» муз. М. Төлебаевтікі

«Ақ бидай» муз. Б. Байқадамовтікі

«Шолпан» муз. Е. Брусиловскийдікі

«Су тасушы қыздың әні» муз. Б. Байқадамовтікі

«Кестелі орамал» муз. М. Төлебаевтікі

«Махаббат вальсі» муз. Жамақаевтікі

«Жан сәуле» муз. Н. Тлендиевтікі

«Шаттанамын көргенде» муз. М. Маңғытаевтікі

«Еркежан» муз. Ш. Қалдаяқовтікі

«Сен ғана» муз. Б. Жамақаевтікі

«Іздедім сені» муз. М. Маңғытаевтікі Т.Б

Бақытжан Байқадамов

(1917-1977)

Б.Байқадамов 1917 жылы Торғай облысының Торғай селосында дүниеге келді. Оның әке-шешесі дарынды адамдар болған, анасы өзі ән шығарып, ән шырқайтын, ал әкесі домбырада ойнайтын. Музыкаға деген әуестік болашақ композиторда бала кезінен-ақ пайда болды. Ол ән айтып, домбырада ойнады.

1920-1930-шы жылдары қазақ халқы үшін жаңа өмір құру үшін ғана емес, халыққа ауыр сын әкелген – аштық, қоныс аудару, жазалау жылдары болды. Осы ауыр жағдайға Байқадамовтардың жанұясы ұшырады. 1930 жылы әкесін ату жазасына кесті. Б.Байқадамов интернатта тәрбиеленді. Мұнда да ол музыка өміріне араласып, көркемөнерпаздардың үрмелі оркестрінде ойнады. Бірақ музыка оның өмірінің бірден, негізгі кәсібі болған жоқ. Мектепте оқып жүрген жылдары баланың математикаға деген қабілеті кейінгі тағдырын шешті және бұл әуестік 40-шы жылдардың соңына дейін созылды.

1937 жылы Бақытжан, Қазақтың Абай атындағы педагогикалық институтының механико-математикалық факультетін бітірді. Одан кейін орта мектепте математика мұғалімі болып жұмыс істейді. Бұл жылдары музыкаға деген ынтасы арта түседі.

Бақытжан Байқадамов аға ұрпақтардың ішіндегі талантты композиторлардың бірі. Ол тамаша **әндер** шығарған және **хор** өнерін қалыптастыруға зор үлесін қосқан, сонымен қатар, өнерпаздардың музыкалық шығармашылығын дамытуға еңбегін сіңірген. Композитор, ұстаз және музыка ұжымдарын ұйымдастырушы ретінде Октябрь революциясы жеңіп алған өмірді қолдап, жаңа қоғамды құруға қатысты. Өмірге қатысты негізгі ойын Б.Байқадамов жеке әндер мен хорлар арқылы жеткізуге тырысты, өйткені бұл жанр кең қауымға түсінікті. Ән туралы композитор былай деген: **«Өмір дегеніміз ән, ән дегеніміз өмір»**. Композитордың бұл сөздері шығармашылығының өзегі болып табылады.

1941 жылы Қазақ радиосында хор жетекшісі, 1947—1949 жылдары әйелдер ән-би ансамблінің жетекшісі әрі дирижері болды. 1952 — 1960 жылдары Қазақ филармониясын басқарды. Осы жылдары “Почташы”, “**Су тасушы қыз**”, “Домбыра”, “Алма ағаштар жайнайды”, “Кел, достар”, “Теміртау жастарының әні”, “Айгөлек”, “Бөбегім” атты ойнақы әндері мен “Майра”, “Тойбастар”, “Он алты қыз” сияқты хорға арналған шығармалары дүниеге келді. 1969 жылдан өмірінің аяғына дейін Қазақ қыздар педагогикалық институтында ұстаздық етті. Байқадамов Бақытжан Қазақстанда көп дауысты хор музыкасы жанрын қалыптастыруда ерекше еңбек етті.

“Жайлауға”, “Біз бейбітшілік үшін”, т.б. хорға арналған сюиталар, вокалдық композициялар, хорға арналған көлемді поэмалар (“Қыз арманы”, “Айтыс”, “Еңбек жемісі”) жазды. Физика математика музыка теориясы саласындағы білімін ұлттық музыка аспаптарын жетілдіру мақсатына пайдаланып, домбыраның үнділігін арттыратын жаңа өлшемдер жасап шықты. Көпшілікке танымал болған “Айгүл” ансамблін ұйымдастырып, эстрадалық жанрдың дамуына да ат салысты. Қазақ мемлекеттік хор капелласы Байқадамов Бақытжан есімімен аталады (1997).

Бақытжан Байқадамов

Кәзіргі таңда (Су тасушы қыз) әнін
Дос-Мұқасан тобы орындап жүр

“Айгүл” ансамблін ұйымдастыған

Музыкалық-теориялық

талдау

Шығарма аралас өлшемді $4/2, 4/3$, Тональдігі ми минор, **48 такт**,
Алтерация белгілері

Диез- жарты тонға көтеру, **фа** диез бар

Бекар- диез бемолдардың күшін жою. **фо** бекар бар

Нота ұзақтығын ұзартатын белгілер

Лига- биіктіктері бірдей екі дыбысты біріктіретін доға.

Нүкте- нотаның оң жақ жанына қойылады, және берілген ұзақтықты оның жартысына ұзартатын. (.)

Шығармада – **сегіздік, төрттік, алтылық, жартылық**, ноталар кездесед.

Жәнеде **сегіздік, төрттік, жартылық паузалар** кездесед.

Шығарманың екпіні **Moderato**- орташа, ұстамды.

Динамикалық күш белгілері

pp- пианиссимо Өте қатты

p- пиано ақырын **mf**-меццо форте, **ff** – фортиссимо Өте қатты

Диминуэндо- бәсеңдете түсу

Крешендо- күшейте түсу

Жалпы диапазоны

Шығарманың жалпы диапазоны – кіші актаваның **си** нотасынан ,
кеінші актаваның **фа** нотасына дейін

Әр партияның диапазоны

Сопрано партиясының ең төменгі нотасы бірінші актаваның
Ми нотасынан, екінші актаваның **фа** нотасына дейін.

Альт партиясының ең төменгі нотасы бірінші актаваның **ре**
нотасынан, бірінші актаваның **до** нотасына дейін.

Тенор 1 партиясының ең төменгі нотасы бірінші актаваның
ми нотасынан, екінші актаваның **ми** нотасына дейін,

Тенор 2 партиясының ең төменгі партиясы бірінші актаваның
Ля нотасынан, бірінші актаваның **до** нотасына дейін.

Бас партиясының ең төменгі нотасы кіші автаваның
си нотасынан, бірінші актаваның **до** нотосына дейін.

Шығармада мынадай интарвалдар кездеседі

таза квинта, прима, Үлкен терция , Үлкен секунда,

Вокалды- хор талдау

Шығарма **аралас хор** типіне жатат

Түрлері- төрт дауысты (сопрано, альт, тенор, бас) тенор 2 ге бөлінед

Құрамы- үлкен хор

Ең басында алт, тенор, бас партиалары бастап айтат, ал сопрано партиясы 9 актавадан бастап қосылад.

Алт партиясы 4/2 өлшемде басталад. 26 тактіде 4/3 өлшемге ауысад. 27 тактіде қайтадан

4/2 өлшемге түсед. 20,21 тактілерде пауза бар. Ең соңында 8 ударға ұзбей созад. Пауза мен аяқталад.

Сопрано партиясы 9 тактіден басталад. 20,21 тактіде жартылық пауза. Олда 4/2,4/3 өлшемде жүред.

Тенор партиясы бұл жерде 2 дауысқа бөлінген ең алдымен төрттік паузамен басталған. 9 тактіден бастап 2 ге бөлінед. Аралас өлшемде жүред.

Бас партиясы да аралас өлшемде жүред, шығарманың соңында 3 такті жартылық пауза Болад.

Орындаушылық шеберлігі

Шығарманы дирижерлағанда алдымен **аутак** береміз алт, тенор, бас партияларына

Ортанғы пазияда басталад. Алдымен алт пен басқа одан кейін барып тенорға

көрсетет. Ал партиясын ұстап тұрад. 4/2 Өлшемде дирижерлайд.

9 тактіден бастап **сапроно** партиясы қосылад. Сапрано партиясына көрсетеміз.

Ол кезде алт партиясын ұстап тұрамыз. 18, 29, 48 тактіде сината жасаймыз,

20 тактіде тенор мен бас партиялары кетет. 22 тактіде р ақырын

дирижерлаймыз. 40.41 тактіде сапапоно мен алт партиясын ұстап тұрамыз. Ең соңы 4/2 Өлшеммен аяқталад Төрттік паузамен .

Шығарманың басы **өте ақырын басталад**. 9 тактіде сәл қаттырақ 22 тактіде пиано.

30 тактіде mf , ең соңында pp.

6 , 25, **тактіде крещендо** күшейте түсеміз.

Ал ең соңғы тактілерде **диминуэндо** бәсеңдете түсеміз.

40, 41 тактіде 3 ке ұстап тұрамыз. Ең соңында алт , сапрано партиаларын ұстап тұрамыз. Тенор партиясы жүред. 48 тактіде 4/2 Өлшемде төрттік паузамен бітіреміз.

НАЗАРЛАРЫҢЫЗҒА РАХМЕТ